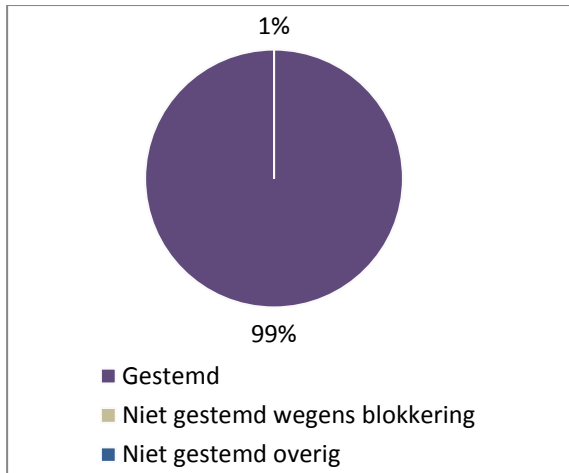
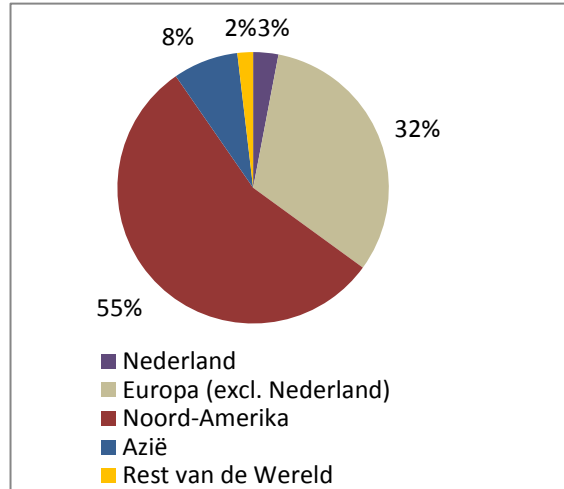


Stemmen in cijfers

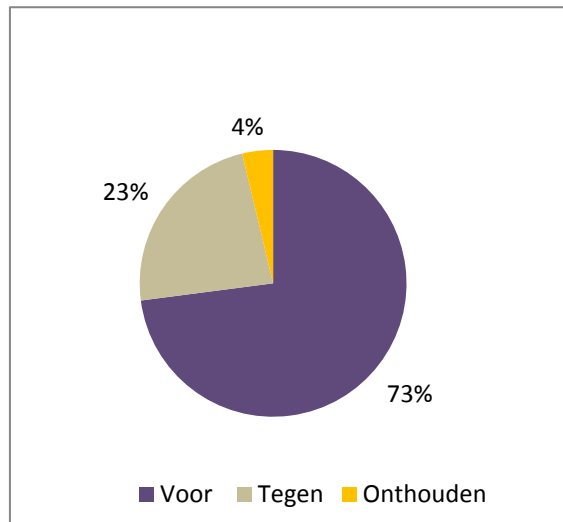
Gestemde aandeelhoudersvergaderingen



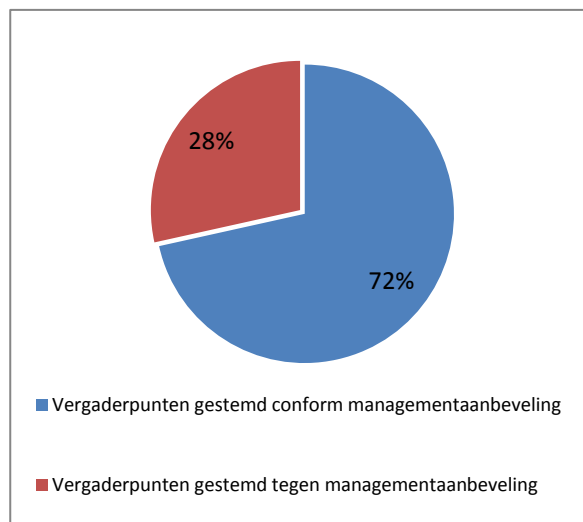
Regioverdeling van aandeelhoudersvergaderingen



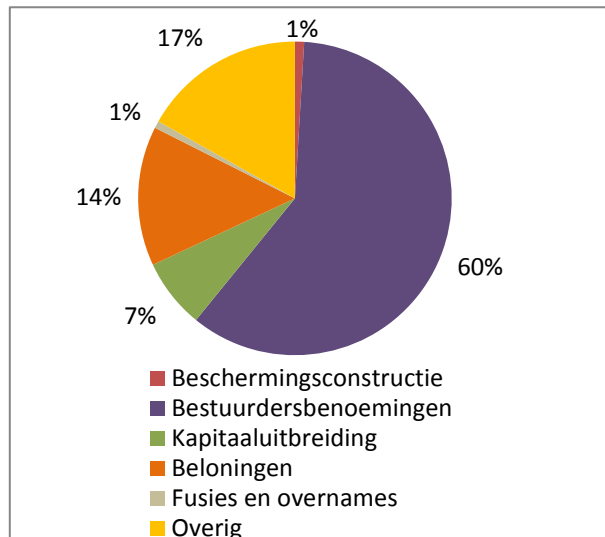
Verdeling steminstructies



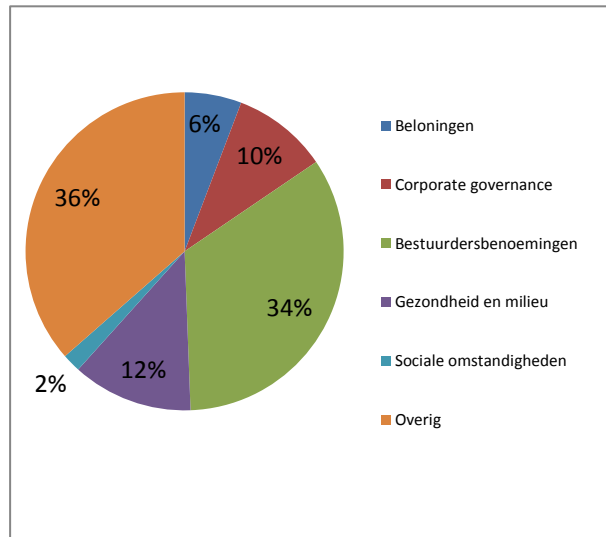
Verdeling stemgedrag naar vergaderpunten



Verdeling managementvoorstellen (per categorie)



Verdeling aandeelhoudersvoorstellen(per categorie)



Engagement en stemmen: activiteiten en resultaten

AVA-seizoen

In het tweede kwartaal van het jaar vinden de meeste aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) plaats. In deze kwartaalrapportage leest u over de bijdrage van PGGM namens BPF Schilders op en rondom een aantal AVA's.

Klimaat en milieu



Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het beperken van de opwarming van de aarde tot onder de 1,5°C.

Voorstel van Follow This op AVA verworpen

In Q2 heeft engagement zich gericht op de aandeelhoudersvergadering van 23 mei, waar Follow This een aandeelhoudersvoorstel indiende, om CO₂-reductiedoelen vast te leggen voor eigen uitstoot en uitstoot van klanten. Het ingediende aandeelhouders-voorstel van Follow This was een goede aanleiding voor meerdere gesprekken met Shell.

PGGM heeft zich onthouden van stemming en de onderneming ter vergadering opgeroepen werk te maken van doelen voor eigen uitstoot, van verlaging van uitstoot van klanten en van inzicht in de toekomstige energiemix. In aanloop naar de vergadering heeft PGGM gesproken met de Project&Technology Director en bestuurslid van Shell. We hebben Shell gevraagd transparanter te zijn en de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) te volgen.

Het voorstel van Follow This is verworpen met 88% van de stemmen tegen. Nederlandse beleggers hebben verschillend gestemd (ABP tegen, metaalfondsen voor). De achterliggende boodschap van Nederlandse beleggers aan Shell was onderling goed afgestemd en gelijklopend. Shell heeft op 29 juni publiekelijk haar [steun voor de TCFD uitgesproken](#) en toegezegd met de TCFD te willen samenwerken met als doel transparant te zijn over relevante en materiële klimaatrisico's en de mitigatie hiervan. Daarnaast heeft Shell verklaard in gesprek te blijven met beleggers om beter inzicht te geven in

hoe de strategie past in een wereld die maximaal 2 graden opwarmt.

Aandeelhoudersvoorstel verplicht ExxonMobil tot inzichtelijk maken klimaatweerbaarheid

Op 31 mei werd op de AVA van ExxonMobil een voorstel aangenomen dat ExxonMobil verplicht vanaf 2018 de klimaatweerbaarheid van de portefeuille inzichtelijk te maken. PGGM heeft, namens BPF Schilders, vóór dit voorstel gestemd. We hebben ons stemgedrag in een brief aan de onderneming toegelicht. Ten aanzien van het aandeelhoudersvoorstel heeft PGGM de verwachting uitgesproken dat ExxonMobil scenario's hanteert die impact hebben op de onderneming zelf en niet slechts wijzen op bijvoorbeeld de noodzaak van het stoppen met kolenenergie en internationaal klimaatbeleid en -actie. Exxon heeft nog niet gereageerd.

Water



Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het tegengaan van waterschaarste om de volksgezondheid en economische groei te bevorderen.

Tyson zet positieve stappen in beheering waterrisico's

Naar aanleiding van het mede door PGGM ingediende aandeelhouders-voorstel op de AVA in Q1 heeft Tyson een aantal positieve stappen gezet om de ernstige watervervuiling rond slachterijen en megastallen aan te pakken en de bijbehorende risico's beter te beheersen. Dit betreft:

- De aanstelling van een Chief Sustainability Officer, Justin Whitmore.
- Een partnerschap met het World Resources Institute om per slachterij/megastal "context-based" doelen vast te stellen voor de te bereiken omgevingswaterkwaliteit.

Mensenrechten



Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het voorkomen en beperken van mensenrechtenschendingen.

Freeport lijkt open te staan voor dialoog met beleggers

Freeport is onderdeel van het PRI engagement-

programma, waarin PGGM samen met andere beleggers in dialoog is met ondernemingen in de mijnbouw-, olie- en gasector. In juni 2017 hebben wij samen met MN, AXA Investments en AEGON gesproken met Freeport's directeur Sustainability en de senior Community Development specialist. Het door de PRI gepubliceerde best practice document stond hierbij centraal. Daarnaast werden de recente ontslagen bij Freeport en de onderhandelingen van Freeport met de Indonesische regering over een nieuw mijncontract besproken.

Freeport geeft aan beter te willen rapporteren over haar activiteiten met betrekking tot vrijheid van vereniging en haar relaties met vakbonden. Daarnaast wordt een verbeterd klachtenmechanisme uitgerold, gericht op de UNGP's. Freeport gaat de categorisatie en de monitoring van klachten verbeteren, wat uiteindelijk ook tot betere rapportages zal leiden. Freeport lijkt open te staan voor verdere dialoog met beleggers. In het bestpractice document van de PRI worden Freeport's verbeterstappen aanbevolen, vooral met betrekking tot governance, toezicht en training.

Glencore verbetert mensenrechtenbeleid en risicobeoordeling na engagement

Glencore is onderdeel van het PRI engagementprogramma, waarin PGGM samen met andere beleggers in dialoog is met ondernemingen in de mijnbouw-, olie- en gasector. Tijdens een ontmoeting met Glencore is de acquisitie van risicovolle zogeheten brownfield-investeringen (waarbij in de buurt van bestaande mijnen naar grondstoffen wordt gezocht) en enkele recente controverses over vervuiling en de gevolgen ervan voor de gemeenschap besproken. Daarnaast is stilgestaan bij recente stakingen en bij Glencore's kijk op kolen voor de toekomstige energievoorziening. We hebben Glencore gevraagd SMART-doelen op te stellen en haar rapportages te verbeteren.

Glencore's rapportages zijn inmiddels sterk verbeterd. Glencore rapporteert nu over toepassing van de moderne slavernijverklaring (modern slavery statement), duurzaamheid en klimaatverandering. Ook zet Glencore stappen om haar activiteiten in de Westelijke-Sahara stop te zetten en is er enige vooruitgang te zien in de effectiviteit van de

klachtencommissies. Het toezicht op partijen waarmee Glencore zaken doet in risicovolle gebieden is verbeterd – er zijn geen recente klachten betreffende veiligheidsissues. De Voluntary Principles on Security and Human Rights zijn gedeeltelijk opgenomen in het jaarverslag. In het PRI best practice document voor het engagementtraject met de mijnbouw-, olie- en gasector, zijn verschillende praktijkvoorbeelden van Glencore opgenomen, gerelateerd aan haar mensenrechtenbeleid en verbeterde risico-beoordeling. Glencore blijft echter risicovolle investeringen doen vanuit de overtuiging dat zij deze risico's kan mitigeren.

Australische Beleggersverklaring Mensenrechten

PGGM heeft, namens BPF Schilders, een Australische beleggersverklaring mede ondertekend die er op wijst dat betrokkenheid van Australische bedrijven bij het gebruik van dwangarbeid in hun bevoorradingsketen gevolgen kan hebben voor hun langetermijnrendement, hun reputatie en hun 'license to operate'. Het streven is dat deze verklaring een Australian Modern Slavery Act dichterbij brengt; een wet die mogelijkheden biedt om dwangarbeid fundamenteel aan te pakken. Dertig beleggers, met een gezamenlijk beheerd vermogen van ruim 1.300 miljard euro, hebben de verklaring ondertekend.

Gezondheidszorg



Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen we bijdragen aan de toegang tot goede gezondheidszorg voor iedereen, wereldwijd.

Geneesmiddelen misbruikt bij executies Arkansas

In april 2017 bleek de betrokkenheid van McKesson en Pfizer bij de productie en levering van een spierverslapper die misbruikt zou gaan worden bij een reeks van acht executies in Arkansas in 10 dagen tijd. Dit betrof het hoogste aantal executies in bijna een halve eeuw tijd en de eerste executie sinds 12 jaar. De houdbaarheid van één van de drie te gebruiken middelen zou op korte termijn verlopen waardoor de Staat Arkansas haast wilde maken bij de executies. Zowel Pfizer als McKesson hebben recentelijk, mede naar aanleiding van engagement

van PGGM, maatregelen getroffen in hun leveringsvoorwaarden om dergelijk misbruik tegen te gaan. De gevangenis in Arkansas had echter via misleiding deze maatregelen ontweken.

In Q2 is er meerdere keren met McKesson en met Pfizer contact geweest waarbij er op is aangedrongen dat zij zich uitspreken tegen het misbruik van het middel in kwestie. Ook hebben we McKesson en Phizer gevraagd om alle mogelijke juridische stappen te ondernemen om de executies te voorkomen. Pfizer zag geen juridische mogelijkheden (meer) maar heeft, op verzoek van PGGM, McKesson publiekelijk gesteund in diens streven de middelen terug te krijgen. McKesson heeft meerdere zaken aangespannen tegen de gevangenis in Arkansas. Mede door deze inspanningen is een aantal executies voorkomen. De meest kansrijke rechtszaak die door McKesson was aangespannen werd echter door het Hoogerechtshof van Arkansas uitgesteld tot ná de executies. Vier executies hebben hierdoor toch doorgang gevonden.

Goed ondernemingsbestuur

Doel:

Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit, duurzaamheid en continuïteit van ondernemingen en markten.

Corruptieschandaal Wells Fargo

In 2016 werd bekend dat werknemers van Wells Fargo jarenlang neprekeningen hebben geopend om bonussen te halen. Door dit corruptieschandaal is Wells Fargo op de Global Compact Violators lijst gekomen (schending van principe 10, corruptie). Vanuit die hoedanigheid nemen we Wells Fargo mee in ons engagementprogramma. We hebben als doel het onafhankelijke toezicht van de board te verbeteren zodat er een betere toezichtcultuur ontstaat binnen Wells Fargo – om te voorkomen dat een dergelijk schandaal zich nogmaals voordoet.

In het tweede kwartaal heeft PGGM, namen BPF Schilders gestemd op de AVA, waarvan de resultaten zeer negatief waren voor Wells Fargo. Veel directors kregen een hoog percentage van de stemmen tegen. Verder heeft PGGM samen met APG en MN de bestuurssecretaris van de

onderneming op verschillende gelegenheden verzocht om meer onafhankelijkheid in het bestuur te creëren en na te denken over vernieuwing van het bestuur, gezien de lange zittingstermijn van de directors. Ook hebben PGGM, APG en MN de onderneming verzocht een beter risicomanagement-proces in te richten, om de risicocultuur beter te kunnen monitoren.

Wells Fargo heeft aangegeven in de komende twee jaar, de zes langst zittende bestuurders te vervangen. Ook zal tenminste één bestuurder met een accountancy/financiële achtergrond worden benoemd. Momenteel wordt een nieuwe Voorzitter gezocht. De bestuurssecretaris verzekerde PGGM dat de rollen van CEO en Chair gescheiden blijven. Er komt een rotatiesysteem binnen de board voor commissieleden om de onafhankelijkheid te borgen. Bovendien worden de langzittende voorzitters van de commissies vervangen. De agressieve verkoopdoelen zijn aangepast. De board zoekt momenteel naar een derde partij die de boardevaluatie kan begeleiden.

Zorgen om corporate governance General Electric blijven

PGGM heeft in april 2017 gesproken met de beloningsexpert en met een medewerker van de General Counsel van GE over het salaris van de CEO, dat excessief is in vergelijking met peers en afgezet tegen de Total Shareholder Return (TSR). PGGM heeft zich uitgesproken tegen het gebruik van opties en moedigt de onderneming aan om alleen te belonen op basis van prestaties. Ook heeft PGGM gevraagd de rollen van Chair en CEO te splitsen. In een brief aan de Lead Independent Director in mei 2017 is dit nogmaals gevraagd.

Op 19 juni maakte GE bekend dat de Chairman/CEO, Immelt, zijn functie neerlegt. Media suggereren dat dit door tegenvallende prestaties van het bedrijf komt. De huidige president en CEO van GE Healthcare, Flannery, volgt hem per augustus 2017 op. Immelt blijft tot 1 januari 2018 Chairman. CFO Bornstein wordt vice-Chairman. Met het aftreden van Immelt, is de splitsing van functies waarop PGGM heeft aangedrongen, niet gerealiseerd. Echter, de onderneming heeft PGGM uitgenodigd voor een afspraak met de Lead

Independent Director in Q3 om te spreken over de achtergrond van de huidige governance structuur en het beloningsbeleid.

Ralph Lauren gaat beloningen verlagen

PGGM heeft een ontmoeting gehad met Investor Relations (IR) van Ralph Lauren en gesproken over de beloning van de CEO en Executive Chairman, die excessief is in vergelijking met peers en de huidige Total Shareholder Return (TSR). We hebben uitgesproken te verwachten dat de beloning significant omlaag gaat, gezien de performance van de onderneming. Ook is de diversiteit op gebied van leeftijd, geslacht en termijn besproken. Ralph Lauren is gevraagd om een 'board refreshment' programma en een betere documentatie van de diversiteit van de board in een 'skills-' of een 'board quality matrix'. Via een dergelijke matrix wordt inzichtelijk welke vaardigheden en professionele achtergrond de directors hebben.

Ralph Lauren geeft aan dat het salaris van de CEO wordt verlaagd en meer performance based wordt. De stukken voor de AVA zijn nog niet uitgestuurd dus dit is nog niet geverifieerd. De onderneming overweegt de publicatie van een volledige 'skills matrix' zodat aandeelhouders kunnen beoordelen of Ralph Lauren 'fit for the future' is. De nieuwe CEO begint half juli, wat mogelijk betekent dat op dat moment veranderingen in de corporate governance van de onderneming worden doorgevoerd.

Aandeelhouders geven signaal aan Mylan over hoge beloningen en dure medicijnen

In Q2 publiceerde Mylan de stukken over het jaar 2016, in aanloop naar de AVA van 22 juni 2017. Hierdoor werd bekend dat ex-CEO en huidig Chairman, Coury, is beloond met USD 160 miljoen. Het beloningsbeleid van Mylan is in vergelijking met peers zeer excessief. Bovendien heeft Mylan de prijzen van EpiPen, een relatief eenvoudig medicijn, uitzonderlijk verhoogd met 600% en daarmee de toegang tot dit essentiële medicijn ernstig in gevaar gebracht.

In juni 2017 heeft PGGM, namens BPF Schilders, een brief ondertekend die is geïnitieerd door de drie institutionele beleggers NY State, NY Comptroller Office en CalSTRS, met als doel mede-

aandeelhouders te informeren en hen op te roepen tegen een aantal agendapunten op de aandeelhoudersvergadering te stemmen. Het ging hierbij om het beloningsvoorstel en de herbenoeming van de zittende directors. We willen dat de board verantwoordelijkheid neemt voor het gebrek aan onafhankelijk toezicht op het beloningsbeleid, de niet-onafhankelijke samenstelling van de board en de slechte afhandeling van het EpiPen-schandaal.

Op de AVA van 22 juni is het beloningsvoorstel weggestemd met 83% tegen stemmen. Ook is er oppositie geweest tegen de herbenoeming van de directors. Eén director heeft de meerderheid van stemmen tegen haar herbenoeming gekregen; twee andere kregen 49,97% en 48,08% stemmen tegen. Het is nu afwachten hoe de onderneming op dit signaal van haar aandeelhouders zal reageren.

Salesforce verbetert beloningsbeleid

PGGM heeft op verschillende momenten in Q2, gesproken met de General Counsel en de beloningsexpert van Salesforce. We hebben benadrukt dat het salaris van de CEO excessief is in vergelijking met peers en de huidige TSR. Ook hebben we ons uitgesproken tegen het gebruik van opties en moedigden we de onderneming aan performance-based te belonen.

Op 27 april publiceerde Salesforce de stukken voor de AVA op 6 juni. Hieruit bleek dat de board haar discretionaire bevoegdheid heeft gebruikt om het totale salaris van de CEO van USD 36,3 naar USD 14,6 miljoen te verlagen. Verder is het beloningsbeleid van de overige executives meer performance-based gemaakt: de time-based pay of RSU's (restricted stock units) zijn van USD 15,5 naar USD 2,4 miljoen gegaan. De Say on Pay was 52% in 2015, 60% in 2016 en 97% in 2017.

In gesprek met McKesson over excessieve beloningen

Op verschillende momenten in Q2 is gesproken met de General Counsel en het Corporate Governance Team van McKesson. PGGM heeft benadrukt dat het salaris van de CEO excessief is in vergelijking met peers en de huidige TSR. Ook hebben we ons uitgesproken tegen het gebruik van opties en

moedigden we de onderneming aan meer performance-based te belonen.

Op 19 juni publiceerde McKesson de stukken voor de AVA op 26 juli. Hieruit bleek dat de board haar discretionaire bevoegdheid heeft gebruik om het totale salaris van de CEO van USD 23 naar 20 miljoen te verlagen – de rationale is echter dat de performance is achtergebleven dus dit is geen structurele verlaging. Wel zal het beloningsbeleid per 2018 structureel meer performance-based zijn (van 40% naar 50%). De opties gaan terug van 40% naar 30%.

Japans Stewardship Code geactualiseerd

PGGM heeft, namen BPF Schilders, inhoudelijk commentaar gegeven op een geactualiseerd concept van de Japan Stewardship Code (JSC) van februari 2014. Via de Asian Corporate Governance Association (ACGA) heeft PGGM concrete wijzigingsvoorstellen gedaan. PGGM heeft het belang van collectief engagement en het wegnemen van belemmeringen om gezamenlijk te kunnen engagen benadrukt. Daarnaast heeft PGGM geadviseerd de JSC regelmatig te actualiseren (iedere drie jaar). Deze punten zijn overgenomen in de ACGA reactie. De JSC is op 29 mei 2017 gepubliceerd.

Minimum eisen in FTSE Indices

PGGM heeft, namens BPF Schilders, antwoord gegeven op de consultatie van Financial Times Stock Exchange Index (FTSE) betreffende minimum eisen in de FTSE Indices. Bij de beantwoording is rekening gehouden met de wens om een zo breed mogelijke index te hanteren. Voor reeds genoteerde ondernemingen wil PGGM echter dat het onaantrekkelijker wordt om aandelen met verschillende stemrechten te handhaven terwijl het voor nieuwe ondernemingen onmogelijk moet worden om met stemrechtloze aandelen onderdeel worden van de FTSE Index. De consultatie is ingediend. De uitkomsten worden later dit jaar verwacht.

Stabiel financieel stelsel

Doel: Via de ondernemingen in portefeuille willen wij bijdragen aan een stabiel financieel stelsel in dienst van de reële economie.

Deutsche Bank werkt aan een betere interne cultuur

In Q2 is gesproken met de CEO van Deutsche Bank over het belang van banken voor de reële economie en van Deutsche Bank als contractspartij voor PGGM. Ook heeft de brokerreview van Deutsche Bank plaatsgevonden. Verder is gesproken over het business model van de bankensector (o.a. lage rente, complexe regulering) in het algemeen en dat van Deutsche Bank in het bijzonder. DB heeft een meerjaren strategisch plan met als belangrijk doel een stabiel business model. Een onderdeel van dit plan is om minder afhankelijk te worden van kapitaalmarktgerelateerde activiteiten door de retail banking activiteiten te laten groeien. Een belangrijk aandachtspunt vormen ook de lopende claims tegen Deutsche Bank. Het is nog onduidelijk of het einde hier al in zicht is.

Door de recente aandelenemissie is de vermogenspositie van Deutsche Bank verbeterd. De liquiditeitspositie van Deutsche Bank is goed. Binnen de bank werkt de Raad van Bestuur aan een nieuwe cultuur. Daarin zijn een transparanter beloningsbeleid en het afleggen van verantwoordelijkheid belangrijke elementen. Deutsche Bank heeft nog een lange weg te gaan en er zijn nog veel onzekerheden, maar de weg omhoog lijkt gevonden.

Brief aan Schippers over vijandige overnames

Binnen het Eumedion bestuur en de juridische commissie en beleggingscommissie van Eumedion heeft PGGM aangedrongen op een reactie op de VNO-NCW brief aan informateur Schippers en het voornemen van het kabinet tot invoeren van een wettelijk verplichte wachttijd bij een vijandige overnamesituatie of ongewenst aandeelhouders-activisme. PGGM heeft meegeschreven aan de brief en de input geleverd voor de mondelinge inbreng van Rients Abma, directeur Eumedion voor het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer over de bescherming van Nederlandse bedrijven. Else Bos en Eloy Lindeijer hebben eind juni met het Ministerie van Economische Zaken een gesprek gehad over kabinetsvoornemens rond buitenlandse overnames. Het (demissionair) kabinet moet hierover nog een besluit nemen.

PGGM en verantwoord beleggen

PGGM houdt bij het geheel van beleggingsactiviteiten bewust rekening met de invloed van milieu-, sociale en ondernemingsbestuur-factoren (ESG). Dat noemen wij verantwoord beleggen. Voor ons gaan hoog en stabiel rendement en verantwoord beleggen heel goed samen. PGGM integreert verantwoord beleggen in het algemene beleggingsbeleid. Verantwoord beleggen draait voor ons om een scala van beleggingsactiviteiten. Het gaat om zaken die wij wel doen, zoals beleggen in oplossingen voor mondiale vraagstukken, de financiële impact van ESG-factoren meenemen in onze beleggings-analyses, het aanspreken van ondernemingen en het stemmen op AVA's. Ook gaat het om beleggingen die wij vanuit onze identiteit en/of die van onze klanten niet doen door middel van het uitsluiten van bepaalde ondernemingen en staatsobligaties.

Voor BPF Schilders geven we vorm aan actief aandeelhouderschap. Het stemrecht is een van de belangrijkste rechten van een aandeelhouder. Daarom stemmen wij namens BPF Schilders op basis van PGGM richtlijnen op AVA's. Hierdoor dragen wij bij aan het bereiken van goed ondernemingsbestuur. Ook letten wij op voorstellen op milieu- of sociaal gebied. Wij zijn van mening dat het gebruik maken van deze rechten bijdraagt aan het creëren van aandeelhouderswaarde op de korte en lange termijn. Daarnaast gaan wij een constructieve dialoog aan met ondernemingen in portefeuille en met marktpartijen. Dit noemen wij engagement en wij proberen hiermee verbeteringen op het gebied van milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur te realiseren, vanuit de visie dat dit bijdraagt aan een beter maatschappelijk en financieel rendement voor BPF Schilders.

Colofon

Dit verslag is een uitgave van PGGM Vermogensbeheer B.V. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

PGGM Vermogensbeheer B.V.
Afdeling Responsible Investment
Noordweg Noord 150

3704 JG Zeist
Telefoon: 030 277 99 11
E-mail: responsible.investment@pggm.nl

Dit rapport is samengesteld op 26 juli 2017

Disclaimer

PGGM biedt deze rapportage aan als een vorm van dienstverlening voor BPF Schilders. Hoewel PGGM de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht neemt bij de samenstelling van deze rapportage op grond van diverse in- en externe bronnen die betrouwbaar mogen worden geacht, kan PGGM niet garanderen dat deze informatie altijd volledig, juist, en/of tijdig is. Evenmin garandeert PGGM dat het gebruik ervan leidt tot de juiste analyses en/of resultaten en/of dat de informatie geschikt is voor specifieke doeleinden. PGGM kan derhalve nimmer verantwoordelijk worden gesteld voor onder andere – maar niet uitsluitend – eventuele onvolkomenheden, onjuistheden en/of op een later tijdstip aangebrachte wijzigingen. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van PGGM is het gebruik van deze rapportage niet toegestaan anders dan het specifieke doel waarvoor PGGM deze rapportage heeft opgesteld.